

Förskola i Stockholm 2024

Skarpnäcks stadsdelsförvaltning

Inledning

På uppdrag av kommunfullmäktige tas en årlig stadsövergripande rapport fram i syfte att på ett överskådligt och lättillgängligt sätt beskriva utvecklingen och kvaliteten i stadens förskolor oavsett regiform. Rapportens innehåll fokuserar på:

- strategiskt viktiga områden på övergripande nivå
- kommunfullmäktiges budgetuppdrag för verksamhetsområdet förskola samt
- områden kopplade till förskolans nationella uppdrag

Stadsdelsnämnderna bidrar till rapportens innehåll med underlag kring frågeområden som berör den kommunala förskolan. Tillsammans med andra relevanta underlag ligger de till grund för förskoleförvaltningens sammanfattande rapport. Underlaget kan komma att kompletteras med dialoger mellan förskoleförvaltningen och stadsdelsförvaltningar i de frågor där en fördjupad förståelse behövs för att få helhetsbild av det som skrivs fram.

Nämnden har tre förskoleområden, Norra Skarpnäck, Bagarmossen och Skarpnäcksfältets förskolor. Sammanställande av underlag till denna rapport har genomförts i samverkan med avdelningen förskola och fritid och förskolornas ledning.

Systematiskt kvalitetsarbete och nationell måluppfyllelse

Rapporten *Förskola i Stockholm* identifierar stadsövergripande utvecklingsområden inom systematiskt kvalitetsarbete och uppföljning av nationell måluppfyllelse. I budget 2024 har fler uppdrag getts förskoleförvaltningen att i samverkan med stadsdelsförvaltningarna arbeta vidare i frågan. Uppdragen handlar om att fortsätta stärka och utveckla det systematiska kvalitetsarbetet på alla nivåer i organisationen, för att säkerställa att likvärdigheten och kvaliteten ökar i hela staden. Arbetet innefattar även ökad likställighet i bedömning av verksamhetens kvalitet med tydligare koppling till läroplansuppdraget. En viktig faktor i det kommande arbetet är Skolverkets *nationella kvalitetssystem* som är framtaget för att följa upp och utveckla kvalitet och likvärdighet i Sveriges alla skolformer. Det nationella kvalitetssystemet kommer att ligga till grund för det stadsövergripande kvalitetssystemet. För att förskoleförvaltningen och stadsdelsförvaltningarna ska påbörja arbetet med likvärdigt systematiskt kvalitetsarbete behövs en nulägeskartläggning av arbetssätt i respektive stadsdelsområde.

Måluppfyllelse av målen i förskolans läroplan bedöms och följs upp på olika nivåer. De följs upp på arbetslagsnivå (undervisningsnivå), enhetsnivå (rektorsnivå) och stadsdelsområdesnivå (huvudmannanivå). Nedan återges en sammanställning av hur arbetet för närvarande sker inom nämndens förskolor.

Arbetslagsnivå (undervisningsnivå)

Måluppfyllelse av läroplansmål bedöms och följs upp bland annat genom att arbetslagen löpande utvärderar förskoleområdets verksamhetsplan. Läroplansmålen finns integrerade som en del i verksamhetsplanerna, utvärdering av enhetsmål och förväntade resultat sker. Förskolornas ledning följer också upp varje arbetslags arbete genom kvalitetsdialoger där läroplanens mål är i fokus. Återkoppling på lärloggar som skrivs av pedagogerna i Skolplattformen sker även. Uppföljning sker också i dialog med pedagogerna vid medarbetarsamtal.

Arbetslagen genomför självvärderingar utifrån läroplansmålen som följs upp tillsammans med förskolans ledning.

Inom vissa förskoleområden skrivs så kallade undervisningsplaneringar. Mål ur läroplanen väljs på förhand ut och följs. Reflektion och uppföljning sker sedan inom arbetslaget kring hur undervisningen stöttat barnens förändrade kunnande inom målområdet. Pedagogerna lägger in underlaget i Skolplattformens modul *planering och bedömning*. Förskolans ledning ser dock att systematiken behöver utvecklas då alla arbetslag inte tillämpar arbetssättet i dagsläget.

Enhetsnivå (rektorsnivå)

Måluppfyllelse av läroplansmålen bedöms och följs upp genom att förskolans ledning tar del av arbetslagens utvärderingar och analyserar dessa på områdesnivå. Uppföljningen av enheternas verksamhetsplaner (mål och förväntade resultat) sker i tertialrapporter och verksamhetsberättelse.

Uppföljning görs också på arbetsplatsträffar genom att diskutera målen i läroplanen tillsammans med pedagogerna. Det är ett viktigt sätt för att få en bild av pedagogernas kunskap om läroplanen. Inom ett av förskoleområdena har man identifierat ett kunskapsglapp avseende pedagogernas kunskap om intentionerna i läroplanen. Ansvarig rektor har vidtagit åtgärder.

Stadsdelsområdesnivå (huvudmannanivå)

Förvaltningen stödjer förskolornas systematiska kvalitetsarbete bland annat genom att samverka med rektorerna vid framtagande av mål och aktiviteter i nämndens verksamhetsplan. Uppföljningar sker bland annat genom verksamhetsbesök och kvalitetsdialoger. Uppföljningen sker också i tertialrapporter och i verksamhetsberättelse.

Förvaltningen har introducerat det nationella kvalitetssystemet för förskolornas ledning, men ännu inte börjat arbeta med det aktivt.

Arbete för fler barn i förskolan

Sedan den 1 juli 2023 gäller ändringar i Skollagen som ålägger alla kommuner att arbeta för att fler barn ska gå i förskolan. Ansvaret består av två delar: *Uppsökande verksamhet* 12 a § och *Ett särskilt erbjudande om plats för bättre språkutveckling i svenska* 14 a §. Lagändringen syftar till att tidigt förbereda barn för fortsatt utbildning med särskilt fokus på stärkt språkutveckling och goda kunskaper i det svenska språket.

Inom stadsdelsområdet är hög andel av barn i åldrarna 2-5 år inskrivna i förskola. Vid stadens senaste mätning av 96,4 procent inskrivna i verksamheten.

Nämndens introduktionsförskola arbetar uppsökande för nå familjer inom målgruppen. Verksamheten kan se att arbetet leder till ökad kunskap hos vårdnadshavare om vad förskola innebär. För besökarna på introduktionsförskolan är förskolevägledningen ett viktigt inslag. Vårdnadshavarna får bland annat hjälp med praktiska moment som att ställa sitt barn i kö till förskola.

Förvaltningen har inventerat vilka barn mellan 2-5 år inom stadsdelsområdet som har rätt till förskola men inte är inskrivna. Inom förvaltningen har en arbetsgrupp bildats som består av kö- och placeringshandläggare, förskollärare vid introduktionsförskolan samt verksamhetscontroller vid avdelningen förskola och fritid. Inventeringen av icke inskrivna barn har skett av förvaltningens kö- och placeringshandläggare i barn- och elevregistret. Efter att barnen identifierats har förvaltningen skickat ett vykort till aktuella barns vårdnadshavare med information om rätten till förskola. Förvaltningen har sedan följt upp utskicket med ett telefonsamtal samt SMS till mottagarna. Syftet med det uppföljande samtalet har varit att skapa relation till familjen och erbjuda stöd om hur man ansöker plats i förskola. Förvaltningen ser dock att det är utmanande att få kontakt med vårdnadshavarna via telefon.

Samverkan med socialtjänsten samt samhällsvägledning sker också i syfte att öka deltagande i förskolan. Ett utbildningsmaterial för handläggare inom socialtjänsten och som möter familjer, har tagits fram samt en information om förskolans syfte.

Fråga	2023	2024
Antal identifierade barn i stadsområdet i enlighet med § 12 som saknar plats på förskola?		34
Antal informationsutskick om rätten till förskola som skickats ut enligt §12 (antal familjer som har delgetts info)		34
Antal returnerade informationsutskick		0
Antal barn som erbjudits plats i förskola utifrån ovanstående utskick		Inga vårdnadshavare har kontaktat förvaltningen utifrån ovan utskick. Om vårdnadshavare ställt sig i kö och fått plats med anledning av utskick har förvaltningen ingen information om.
Antal familjer som tackat ja utifrån erbjudande om plats i förskola utifrån § 14		0

Från och med våren 2024 sammanställs statistik över antal utskick och erbjudanden som sänds ut från förvaltningen.

Språkutvecklande arbete

Arbetet med att stärka barns språkutveckling i svenska språket är prioriterat i samtliga stadsdelsnämnder. Tidigare rapporter liksom forskning, pekar på behovet av systematik i uppföljning av det språkutvecklande arbetet på alla nivåer i styrkedjan. Det gäller särskilt former för uppföljning av undervisningen samt förbättrade analyser av progression i barns språkutveckling eller barns förändrade kunnande. Syftet är att staden på sikt utvecklar gemensamma former för uppföljning och analys av det språkutvecklande arbetet i förskolan.

Nedan anges en nulägesbeskrivning av hur barns förändrade kunnande i språk bedöms och följs upp på olika nivåer inom nämndens förskolor.

Arbetslagsnivå (undervisningsnivå)

Det språkutvecklande arbetet har förtydligats i förskoleområdenas lokala verksamhetsplaner som följs upp löpande under året. Arbetslagen arbetar med att utveckla observations- och analysförmåga avseende barnens förändrade kunnande.

Det finns arbetslag som skriver individuella lärloggar för barnen i Skolplattformen två gånger per termin. Dessa följs upp och utvärderas löpande under året. Förskolans ledning ser dock att arbetet behöver utvecklas då det inte görs av alla pedagoger.

Barnens språkutveckling (på individnivå) följs upp vid utvecklingssamtal tillsammans med vårdnadshavarna. Arbetslagen genomför också arbetslagsreflektioner för att följa barnens förändrade kunnande på gruppnivå.

Enhetsnivå (rektornivå)

Inom vissa förskoleområden följer förskolans ledning upp varje arbetslags arbete genom kvalitetsdialoger. Återkoppling sker även på de lärloggar som pedagogerna gör. Rektor tar också del av reflekterande möten där pedagoger bidrar med sina erfarenheter och kunskaper.

Stadsdelsområdesnivå (huvudmannanivå)

I det stadsdelsövergripande gemensamma nämndmålet för förskolans verksamhetsområde är ett av de förväntade resultaten att *barnen i förskolan utvecklar sina språk*. Det finns också ett antal gemensamma aktiviteter i verksamhetsplanen som är kopplat till det språkutvecklande arbetet. Förskolans rektorer rapporterar vid tertialuppföljningar och i verksamhetsberättelse det pågående arbetet och vad det ger barnen.

Förvaltningen ser behov av stadsövergripande former för uppföljning och analys av det språkutvecklande arbetet i förskolan.

Övergång förskola – skola med fokus på språk

Stadens riktlinjer för övergångar mellan förskola, förskoleklass, skola och fritidshem i Stockholm stad syftar till att bidra till barns lärande i ett långsiktigt perspektiv. Nedan anges hur arbetet med övergångar har utformats inom stadsdelsområdet utifrån riktlinjerna.

Stadsdelsförvaltningen har i uppdrag att i samverkan med de kommunala skolorna och de fristående verksamheterna inom sitt geografiska område ta fram en handlingsplan för barnens övergång mellan förskola och skolans verksamheter. Framtagandet av förvaltningens handlingsplan har genomförts i samverkan med utbildningsförvaltningen. En beredningsgrupp bestående av rektor från förskola, chef barnhälsoteamet, verksamhetscontroller, biträdande rektor grundskola samt grundskolesamordnare ansvarar för årlig revidering av handlingsplanen. Beslut fattas i styrgruppen som består av grundskolechef samt avdelningschef/skolchef. Fristående förskolor och grundskolor inom stadsdelsområdet har haft möjlighet att vara delaktiga i framtagandet av handlingsplanen.

Syftet med samverkan är att skapa insyn i, förståelse för och kunskap om de olika verksamheternas arbetssätt och uppdrag. Inom stadsdelsområdet finns lokala nätverk för förskola och grundskola som samverkar och möts under året. Rektor inom kommunal förskola är sammankallande till mötena. Fristående förskolor och skolor är välkomna att delta.

Förvaltningen har för närvarande ingen statistik över hur många fristående förskolor/skolor som deltar vid mötena.

Genom stadsdelsövergripande möten, samt möten på skolområdes nivå, sker ett kunskapsutbyte kring verksamheternas arbetssätt kring det språkutvecklande arbetet. Goda rutiner vid övergångar bidrar till barns trygghet och möjliggör ett förebyggande arbete för att utforma en god mottagande lärmiljö. Insikten i varandras arbete ger ökade möjligheter att förbereda övergången till skolan.

Förskolans rektorer ser dock att återkopplingen från grundskolan kan utvecklas.

Vid nästkommande stadsdelsövergripande samverkansmöte planerar förskolan att synliggöra kompetensutvecklingsinsats för förskolans pedagoger *Flerspråkighet i förskolan* och specialpedagogisk kompetens barns språkutveckling förskola.

Enligt riktlinjerna ska skolan vid dialogmöten redovisa resultaten från föregående års kartläggning med Skolverkets obligatoriska material *Hitta språket*. Nämndens förskolor anger att ingen återföring från *Hitta språket* givits av skolan. Förvaltningen ser detta som ett utvecklingsområde.

Systematiskt arbete med barnhälsa

I förskoleförvaltningens utredning om barnhälsoarbetet i stadens förskolor framkom det att begreppet barnhälsa är relativt etablerat för att beskriva de processer och insatser som rör barns fysiska och psykiska hälsa. Socioekonomiska skillnader i staden ger frågan olika tyngd men samtliga stadsdelar framhåller barnhälsa som ett prioriterat utvecklingsområde. Förskoleförvaltningen följer upp arbetet med barnhälsa på stadens förskolor för att identifiera utvecklingsområden, erbjuda insatser utifrån identifierade behov samt utreda behov av gemensamma riktlinjer, rutiner och samverkan.

Orosanmälan

Förskolans personal omfattas av anmälningsskyldigheten enligt 14 kap.1 § socialtjänstlagen. Det betyder att personal genast ska anmäla till socialtjänsten om man misstänker eller får kännedom om att ett barn far illa. Vid förekomst av oro kring barn i förskolan har medarbetarna kontakt med socialtjänstens mottagningsenhet.

Det är sedan socialtjänsten som utreder situationen och bedömer om barnet behöver skydd eller stöd. Verksamheten säkerställer att förskolans personal har den kompetens som krävs, bland annat genom de så kallade barnombud som finns inom verksamheten.

Inom förskolans barnhälsoteam finns en familjebehandlare som är stöd till verksamheten vid anmälan om oro. Familjebehandlaren kan stötta pedagogerna efter orosanmälan gjorts kring bemötande av vårdnadshavare och barn.

Förvaltningens analys är att möjligheten att göra orosanmälan digitalt har underlättat arbetet.

Socioekonomiskt tilläggsbelopp

Det socioekonomiska tilläggsbeloppet fördelas till enheten barn, kultur och fritid. Inom enheten ligger bland annat ansvar för det stadsdelsövergripande barnhälsoteamet. Enhetschef hanterar och fördelar socioekonomiskt tilläggsbelopp utifrån inkomna ansökningar från förskolornas rektorer. Det sker ingen generell fördelning av det till alla förskolor. Kriterierna för beslut av tilldelning och beslut om tilläggsbelopp ges endast i de fall stödbehovet bedöms vara extra ordinärt.

En del av det socioekonomiska tilläggsbeloppet har använts till lokalhyror. Förvaltningen har öppnat ytterligare en öppen förskola/introduktionsförskola i ett socioekonomiskt svagt område som delvis finansierats av det socioekonomiska tilläggsbeloppet.

Extraordinärt stöd

Det riktade stödet ges i större utsträckning till hela gruppen än till individuellt stöd. Hur stödet utformas kan se olika ut beroende på det aktuella barnets stödbehov. I vissa fall används tilläggsbeloppet till att förstärka arbetslaget med en person för att möjliggöra arbete i mycket liten grupp. I andra fall ges mer riktat individuellt stöd utifrån barnets stödbehov. Tilläggsbeloppet kan även användas till att minska antal barn i den aktuella gruppen.

Under 2023 inkom 83 ansökningar om extraordinärt stöd från nämndens förskolor. Av dessa beviljades 96 procent. De behov som beskrevs i ansökningarna var bland annat omfattande stödbehov inom språk, kommunikation, autism, svårigheter inom lek och samspel. Ansökningar avseende barn med diagnoser som exempelvis Downs syndrom och diabetes inkom också.

De vanligaste förekommande stödinsatserna är verksamhetsstöd, utbildning inom TAKK och bildstöd, handledning av specialpedagog, tydliggörande pedagogik, sammansättning av mindre grupper/sammanhang för barnen.

Ansökningar om extraordinärt stöd som *inte* beviljas i hög omfattning var behov kring stöd i känsloreglering och annan beteendeproblematik. Verksamheten behöver där i stället anpassas efter behovet då stödbehovet inte bedömdes vara extra ordinärt.

Samverkan

Formaliserad samverkan finns med:	Om ja, sätt ett X
Socialtjänsten	x
BVC	x
MVC	x
Habilitering	
BUP	
Logoped	
Övrigt	

Samverkan med ovanstående aktörer sker genom ett tvärprofessionellt samverkansteam. Där deltar en medarbetare från mottagningsenheten vid socialtjänsten och en föräldrastödjare som arbetar med förebyggande icke biståndsbedömt föräldrastöd.

Ett lokalt samverkansavtal finns mellan BVC Bagarmossen, BMM Gullmarsplan och nämndens två öppna förskolor.

Samverkan finns med alla BVC som är verksamma inom stadsdelsområdet, BMM Gullmarsplan, Malina mottagningen, öppna förskolorna, specialpedagoger och föräldrastödjare. Samverkansmöten sker varje termin.

För de aktörer som förvaltningen inte har en formaliserad samverkan för finns väl utarbetade rutiner, och samverkan sker vid individuella behov.

Förvaltningen ser att det som gör samverkan framgångsrik är att det finns tydliga och utarbetade rutiner och en långsiktig planering för samverkansformerna. Samtliga parter har barnet i fokus och det finns en vilja av att lära av varandra och förstå varandras verksamheter.

Det utvecklingsbehov som förvaltningen ser är att öka förståelsen mellan de olika verksamheterna för att kunna använda varandras kompetenser i högre utsträckning.

Säkerställa undervisning av legitimerade förskollärare

En kvalitetsaspekt och förutsättning för utbildning av god kvalitet är god tillgång till legitimerade förskollärare som ansvarar för undervisningen. Andel legitimerade förskollärare är en av indikatorerna för förskola i staden. I huvudmannens och rektors uppdrag ingår att skapa förutsättningar för genomförandet av läroplansuppdraget genom att fördela resurser så att alla barn undervisas av legitimerad förskollärare.

Nedan anges underlag avseende antal barngrupper som tillfälligt saknat legitimerade förskollärare per avläsning 31 augusti respektive år.

År	Antal barngrupper totalt	Antal barngrupper som saknade legitimerad förskollärare	Andel (%) barngrupper som saknade legitimerade förskollärare
2022	97	6	6 %
2023	97	6	6 %
2024			

Uppföljning av antal barngrupper som saknar förskollärare sker löpande inom respektive förskoleområde av rektor som leder och fördelar arbetet. På stadsdelsövergripande nivå sker uppföljning tre gånger per år, i samband med tertial 1 och 2 samt i verksamhetsberättelsen som baseras på den 15 oktober (SCB statistik).

Det finns ett antal förskollärare som exempelvis är föräldralediga eller sjukskrivna. Det är utmanande att rekrytera förskollärare till tidsbegränsade vakanta tjänster. I väntan på att medarbetarna åter är i arbete samarbetar förskolorna inom enheten för att säkerställa undervisning ledd av legitimerad förskollärare.

Åtgärder vidtas inom förskolorna då legitimerade förskollärare saknas i en barngrupp. Exempelvis får annan legitimerad förskollärare på samma förskola ta över ansvar för undervisningen tillfälligt. Förskolläraren ges då mer tid för planering av undervisning. Rektor och biträdande rektorer ger också mer stöd och följer upp. I de fall det är mer varaktigt kan omplacering av befintlig förskollärare inom området ske, annars sker rekrytering.

Personalens kompetens och kunskapsnivå i svenska språket

Personalens kunskaper i svenska språket är ett utvecklingsområde som lyfts i den samlade strategin för kompetensförsörjning inom förskolan och i årets budget.

Förvaltningen har i dagsläget ingen övergripande sammanfattad statistik avseende nedan efterfrågade underlag. Vissa förskoleområden har statistik andra inte. Förvaltningen ser det som något som utvecklas tills nästkommande år. Nedan redovisas dock antal medarbetare som genomfört kompetensutvecklingsinsatsen *yrkessvenska för pedagoger*.

År	Antal medarbetare som av rektor har bedömts behöva kompetensutveckling i svenska, totalt för stadsdelen	Andel medarbetare i procent som har bedömts behöva kompetensutveckling i svenska av den totala andelen medarbetare som arbetar i barngrupp, totalt för stadsdelen	Antal medarbetare som har genomfört någon form av kompetensutveckling inom svenska
2022			
2023			6
2024			6

Inom nämndens förskolor finns hög andel pedagoger som har svenska som modersmål.

Förvaltningen har genomfört en utbildningsinsats i yrkessvenska för pedagoger i samverkan med Farsta stadsdelsförvaltning, två utbildningsomgångar. Insatsen genomförs på initiativ från Skolverket och vänder sig till personal inom förskola. Insatsen syftar till att stärka och utveckla undervisningens och utbildningens kvalitet med en ökad förståelse för uppdrag och begrepp utifrån nationella styrdokument för barns rätt till god utbildning i enlighet med nationella och interna budgetmål. Målet med insatsen är att möta arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov, men också behoven hos barn och vårdnadshavare. Medarbetarna har getts möjlighet att utveckla sin språkliga kompetens, fördjupa sin förståelse för förskolans roll och stärkas i sin yrkesroll. Utbildningsinsatsen förväntas bidra till det språkfrämjande och språkutvecklande arbetet tillsammans med barnen.

Bedömning av vilka som ska delta i utbildningsinsatsen har gjorts av rektor i samråd med berörda pedagoger. Dialog har bland annat skett vid medarbetarsamtal.

Effekter av utbildningsinsatsens är att de pedagoger som tagit del av utbildningen bland uttryckt att de fått en stärkt positiv självbild. Detta har lett till att de vågar och tagit mer ansvar inom verksamheten. Bland annat att hålla i utvecklingssamtal och leda undervisning. Pedagogerna har också fått en ökad förståelse av förskolans läroplan.

För närvarande finns ingen ytterligare planerad utbildningsinsats inom stadsdelsområdet.